

Kommunistene samlet til
1. maidemonstrasjon
i slutten av 1930-årene.
(FOTO UTLÅNT AV LASSE HOVD)

OLE MARTIN RØNNING

Norges Kommunistiske Ungdomsforbund

I nasjonale og internasjonale spenningsfelt

I juli 2008 ble det avsagt dom i Oslo tingrett. Etter lengre tids konflikt mellom Norges Kommunistiske Parti (NKP) og Norges Kommunistiske Ungdomsforbund (NKU), hadde NKP fånyttet forsøkt å overta det tradisjonsrike NKU-navnet for å organisere en ny ungdomsorganisasjon under partiets ledelse. Retten slo fast at NKP ikke hadde noen rett til å disponere navnet NKU og denne organisasjonens logo.¹ Men dette var ikke første gang NKP og NKU lå i strid med hverandre. Heller ikke første gang NKU brøt alle forbindelser med partiet. Gjennom NKUs lange historie har ungdomsorganisasjonens virkelighetsoppfatning og politiske veivalg flere ganger avveket fra det som har vært tilfelle for moderpartiet.

NKU kan føre sin historie tilbake til 1903. Da ble Norges Sosialdemokratiske Ungdomsforbund etablert på et møte i Drammen. Etter en periode med indre turbulens, hvor blant annet en anarko-syndikalistisk retning brøt ut, ble ungdomsforbundet i 1909 tilknyttet Det norske Arbeiderparti (DNA) som partiets ungdomsorganisasjon. Fram mot første verdenskrig ble forbundet i stigende grad påvirket av revolusjonær marxistisk ideologi. Samtidig utviklet ungdomsforbundet en strategi som tok sikte på å erobre DNA for denne ideologiske linjen. I samarbeid med den radikale Fagopposisjonen ble målet nådd i 1918. Da overtok den revolusjonære retningen makten i DNA. I tiden som fulgte holdt ungdomsforbundet fast ved sin rolle som «revolusjonens spydspiss» i Norge. Bolsjevikenes revolusjon i Russland framstod som inspirasjon og forbilde. Den internasjonale orienteringen ble ytterligere stadfestet gjennom medlemskap i Den kommunistiske ungdomsinternasjonale (KIM). I tråd

med instruksjoner fra KIM endret ungdomsforbundet navn til Norges Kommunistiske Ungdomsforbund i 1921.

Ungdomsinternasjonalen var blitt opprettet i Berlin i 1919, men ble i 1922 flyttet til Moskva og underlagt Den kommunistiske internasjonale (Komintern). DNA hadde vært medlem av Komintern siden 1919. Fram mot 1923 ble det omfattende strid i partiet om tilknytningen til Komintern. Majoriteten i NKU støttet Komintern-medlemskapet, og da flertallet i DNA brøt med Internasjonalen i november 1923, gikk NKU sammen med det nyetablerte Norges Kommunistiske Parti og ble dette partiets ungdomsorganisasjon.²

NKUs historie fram til bruddet med DNA er inngående beskrevet av historikeren Terje Halvorsen.³ Men for perioden fra 1923 og fram til i dag

eksisterer det knapt noen forskningsbaserte framstillinger om NKU.⁴ Artikkelen har således preg av nybrottsarbeid og må ikke forstås som uttømmende. Dessuten tilsier plasshensyn at kun noen hovedtrekk ved NKUs utvikling i dette lange tidsrommet kan behandles.

En politisk ungdomsorganisasjon er en spesiell type organisasjon. Terje Halvorsen har i sin bok om Arbeidernes Ungdomsfylking (AUF) pekt på ungdomsorganisasjonenes til dels motsetningsfylte politiske og organisatoriske roller overfor moderpartiene. Ungdomsorganisasjonen kan være en ideologisk vokter og pådriver, eller et radikalt alibi – uten noen reell innflytelse. Men av og til kan ungdomsorganisasjonen utfordre partiet og fungere som en politisk opposisjon. På den organisatoriske siden fyller ungdomsorganisasjonen ulike roller, både

som skolerings- og rekrutteringsorgan for partiet, men også som en sosial arena for engasjert og idealistisk ungdom i en bestemt livsfase.⁵ I et studium av Danmarks Kommunistiske Ungdom viser historikeren Knud Holt Nielsen til tilsvarende generelle kjennetegn, og legger til at konflikter mellom ungdomsorganisasjonen og partiet har vært et gjentatt mønster i historien til det danske kommunistpartiet.⁶ Spenningsfeltet mellom ungdomsorganisasjon og parti, samt den potensielle konflikten mellom rollen som politisk opposisjon versus støtteorgan, kan dermed sies å være definerende for ungdomsorganisasjonens utvikling.

Også to andre faktorer kan nevnes når det gjelder kommunistiske ungdomsorganisasjoner spesielt. Den ene henger sammen med Lenins prinsipper for et kommunistisk partis organisering i en enhetlig og sentralisert hierarkisk struktur, hvor underliggende organisasjoner som ungdomsforbundet er forpliktet til å følge partiledelsens beslutninger. Den andre er den internasjonale tilknytningen. I mellomkrigstiden var de enkelte kommunistpartiene formelt underordnet de beslutningene som Komintern-ledelsen fattet. Kommunistiske ungdomsorganisasjoner var

På den organisatoriske siden fyller ungdomsorganisasjonen ulike roller, både som skolerings- og rekrutteringsorgan for partiet, men også som en sosial arena for engasjert og idealistisk ungdom i en bestemt livsfase.

organisert i KIM som igjen stod under Komintern-ledelsens kontroll. Etter Kominterns oppløsning i mai 1943 ble partiene og ungdomsorganisasjonene formelt fristilt, men de sterke lojalitetsbåndene til Sovjetunionen ble i stor grad videreført.

Analysen av et kommunistisk ungdomsforbund bør derfor ta med i betraktningen at moderpartiet i utgangspunktet kunne ha sterkere forventninger om å bestemme over forbundets politikk enn det andre politiske partier hadde for sine ungdomsorganisasjoner. Videre stod et kommunistisk ungdomsforbund, i likhet med moderpartiet, i et spesielt forhold til Sovjetunionen og den internasjonale kommunistiske bevegelsen. Karakteren av dette forholdet kunne i gitte situasjoner avvike fra det som var tilfelle for moderpartiet. Slik kunne et kommunistisk ungdomsforbund ha doble lojalitetsbånd, både til moderpartiet og til en internasjonal autoritet i form av Sovjetunionen og den internasjonale kommunistiske bevegelsen. Artikkelen vil undersøke NKUs utvikling på grunnlag av de faktorene som er nevnt ovenfor, og bruke et perspektiv som legger vekt på forholdet mellom NKU og NKP så vel som NKUs forhold til Sovjetunionen og den internasjonale kommunistiske bevegelsen.

Partisplittelse og nedtur

Da flertallet i NKU som nevnt valgte å gå med NKP, forlot omtrent 30 prosent av de opprinnelige medlemmene ungdomsforbundet.⁷ Men fra å ha vært den dominerende sosialistiske ungdomsorganisasjonen i 1923, sank oppslutningen om NKU jevnt og trutt i resten av 1920-årene.⁸ Nedgangen hadde sammensatte årsaker. I 1924 ble det satt en øvre aldersgrense på 23 år for medlemskap i NKU. Halvparten av medlemmene overskred denne og ble overført til partiet. I tillegg til det generelle medlemstapet, mistet samtidig NKU sine mest erfarne ledere. De som hadde utviklet ungdomsforbundet til en basis for Komintern-tilhengerne i DNA forsvant. Representanter for en ny generasjon overtok ledelsen av NKU.⁹ Nok et tilbakeslag kom da den ferske NKU-ledelsen ble svekket av arrestasjoner og lange fengselsdommer våren 1924.¹⁰

NKUs virksomhet ble også satt under press fra Moskva. I 1925 kom det krav fra KIM om at NKU skulle «bolsjeviseres», noe som blant annet innebar at NKP skulle øke sin kontroll med den politiske utviklingen i ungdomsforbundet, at de ledende tillitsmenn i forbundet skulle skoleres i leninistisk ideologi og at NKUs organisasjon skulle omorganiseres til å bli basert på bedriftsceller.¹¹ Men de virkelige problemene for ungdomsforbundet hang sammen med Kominterns venstredreining i 1928. Den nye konfrontasjonslinjen overfor sosialdemokratene - eller de såkalte sosialfascistene - fungerte dårlig i Norge. Kominterns nye linje ble lojal

Etter partisplittelsen i 1923 fikk Norges Kommunistiske Ungdomsforbund en markant nedgang i oppslutning. Bildet er fra landsmøtet i 1924 der det ble innført en øvre aldersgrense på 23 år for medlemskap i NKU.

fulgt opp på NKUs landsmøte i januar 1929. Vedtakene la opp til en skjerpet kamp mot DNA og sosialdemokratene, som ble karakterisert som borgerskapets beste hjelpere. Den nyvalgte formannen, Bjarne Dalland, hadde visjoner om å utvikle NKUs revolusjonære politikk ved å vinne oppslutning blant ungdom i industrien og organisere dem i bedriftsceller.¹²

Visjonene ble ikke fulgt opp. Ett år senere var NKU organisatorisk havarert. Lokalavdelingene fungerte ikke. Kontingenten ble ikke innbetalt. Også den politiske aktiviteten lå nede. NKU hadde svært liten gjennomslagskraft blant ungdom som var sysselsatt i industrien. Aktive bedriftsceller måtte forbundet se langt etter.¹³ For å bøte på tilstandene bestemte NKP at ledelsen i ungdomsforbundet måtte fornyes. Høsten 1930 ble Leonard Schrøder Evensen ny formann i NKU. Schrøder Evensen kom rett fra Moskva, hvor han hadde studert ved en av Kominterns ideologiske kaderskoler. Men også Schrøder Evensen kom til kort. Bedriftscelleorganiseringen var og ble mislykket. Først på slutten av 1931 klarte NKU å etablere én fungerende celle. Gjennom 1932 økte antallet til hele tre

bedriftsceller, før det i 1933 igjen sank til én. På grunnlag av de svake resultatene fastslo NKP-ledelsen at ungdomsforbundet befant seg i en krise i forholdet til massene. Men Kominterns ultravenstrekurs lå fortsatt fast. Noen endring av NKUs politiske linje var ikke aktuell. Løsningen ble dermed å erstatte den sittende NKU-ledelsen. Våren 1933 ble Harald Larsen NKUs nye formann. I likhet med Schrøder Evensen var også han ideologisk skolert i Moskva.¹⁴

Kamp mot krig og fascisme

Samtidig førte nazistenes maktovertakelse i Tyskland til en viss endring av NKUs virksomhet. Kampen mot krig og fascisme ble nå til en hovedoppgave for forbundet. Konkret ønsket NKU å opprette en felles kampfront mot fascisme for all arbeiderungdom, men forbundets skepsis til sosialdemokratiet var fortsatt stor. I tråd med den gjeldende ultravenstrelinjen ble AUF vurdert til i praksis å fungere som «en bremse på arbeiderungdommens kamp».¹⁵ Det var altså ikke snakk om noen samling på bredt grunnlag. Det er mulig at NKUs antifascistiske aksjonslinje bidro til økt oppslutning rundt forbundet. I alle fall ble medlemstallet i april 1934 oppgitt til å være ca. 1600, en økning på ca. 200 sammenliknet med august året før. Men til tross for framgangen var KIM misfornøyd med forbundet. NKU stod fortsatt svakt i industrien, og det hadde ikke lyktes å etablere flere bedriftsceller. Den nye ledelsen i forbundet ble kritisert for ikke å ha lært av forgjengernes feil. Ledelsen manglet etter sigende politisk perspektiv, og evnet ikke å sette verken NKUs politikk eller Komintern og KIMs linje ut i livet.¹⁶

For første gang på fem år arrangerte NKU et landsmøte i mai 1934. Der ble Arne Gauslaa valgt som ny formann. I likhet med sine to siste forgjengere var Gauslaa ideologisk skolert i Moskva. Han hadde også bakgrunn som reisesekretær i NKU. I første omgang fikk lederskiftet ingen politisk betydning. Derimot skjedde det en omlegging av Kominterns politiske hovedlinje i 1935. Den nye folkefronttaktikken gikk ut på at kommunistene skulle gå i bresjen for et bredt politisk samarbeid med sikte på å demme opp for fascismens ekspansjon. De tidligere utskjulte sosialdemokratene ble nå en viktig samarbeidspartner. Etter samtaler i Moskva våren 1935, kunne Gauslaa legge fram nye retningslinjer for NKUs virksomhet. Forbundet skulle endres til en bred, samlende masseorganisasjon hvor all arbeiderungdom skulle få adgang. Tidligere krav om at interessert ungdom måtte ha visse teoretiske og ideologiske kunnskaper for å kunne aksepteres som NKU-medlemmer, ble nå karakterisert som sekterisme og fordømt. Prinsippet om bedriftscelleorganisering ble også forlatt. Lokale ungdomslag skulle fra nå av utgjøre basisorganisasjonene i NKU.¹⁷

Etter samtaler i Moskva våren 1935, kunne Gauslaa legge fram nye retningslinjer for NKUs virksomhet.

Arne Gauslaa (til venstre) og Leonard Schrøder Evensen fikk politisk skoleing i Moskva og begge hadde sine formannsperioder i NKU i 1930-årene. Under krigen var Gauslaa NKPs illegale organisasjonsleder. Han ble drept i skuddveksling med tyskere i 1942. Schrøder Evensen begikk selvmord etter å ha blitt arrestert av Gestapo i 1944.

I august 1935 tok NKU initiativ til et organisert samarbeid med AUF. AUFs sentralstyre avsto et slikt samarbeid, men tilbød isteden en organisatorisk samling av de to organisasjonene, noe som NKU i utgangspunktet ikke var avvisende til. I løpet av høsten fant det sted drøftelser. NKU ønsket primært at medlemmene i en samlet ungdomsorganisasjon skulle stå fritt i forhold til partipolitikken. Subsidiært kunne NKU godta en samlet ungdomsorganisasjon som var kollektivt tilsluttet DNA, mens enkeltmedlemmene fortsatt kunne stå som medlemmer av NKP. Motkravet fra AUF-ledelsen var et ultimatum om at NKU måtte innlemmes i AUF på AUFs politiske plattform. Det kunne ikke NKU godta. Etter en uravstemning i AUF om saken, hvor ledelsens linje fikk flertall, ble saken i denne omgang lagt vekk.¹⁸ Forut for AUFs landsmøte i mai 1937 gjorde NKU et nytt framstøt om enhetsfront. Også denne gang ble forslaget avvist.¹⁹

I 1938 foretok Arne Gauslaa en kritisk gjennomgang av ungdomsforbundets virksomhet. Her trakk han fram den tidligere «sektarismen» som en årsak til NKUs problemer før 1935: «Vi dannet bedriftsceller og små grupper, [men] ingen norsk ungdom kjente slike organisasjonsformer, ingen sund livsfrisk ungdom føler sig hjemme i slike mystiske smågrupper. Den vil samles i store ungdomslag, hvor det er liv og sang, musikk og dans [...]»²⁰ Men selv om ultravenstrelinjen i etterkant ble oppfattet som en hemske for forbundets utvikling, hjalp det lite å legge

om politikken i en bredere retning. Noe overraskende førte ikke NKUs satsing på samarbeid i folkefrontens ånd til vekst for forbundet. En medlemsoversikt fra februar 1937 viste at NKU hadde omkring 1100 medlemmer.²¹ Høsten 1938 lå medlemstallet i NKU på samme nivå som året før.²² Årsaken til dette var sannsynligvis AUFs dominerende stilling. AUF framstod som en organisasjon i kraftig vekst og sugde til seg storparten av den politisk interesserte arbeiderungdommen. I likhet med moderpartiet, var NKU i slutten av 1930-årene marginalisert og ute av stand til å konkurrere med AUF. AUFs avvisning av NKUs enhetsutspill bidro også til å forsterke NKUs isolasjon. Men i motsetning til tidligere, fikk de manglende resultatene for NKU etter overgangen til folkefrontlinjen ingen konsekvenser for forbundets øverste ledelse.

Krig og okkupasjon

Inngåelsen av ikke-angrepspakten mellom Tyskland og Sovjetunionen i august 1939 og det etterfølgende utbruddet av andre verdenskrig, satte de norske kommunistene i en vanskelig situasjon. Ifølge den nye sovjetiske virkelighetsforståelsen var krigen mellom vestmaktene og Tyskland slett ikke noe oppgjør mellom nazi-diktatur og demokrati, men en imperialistisk erobringsskrig hvor begge parter var like ille. Kommunistene ble pålagt å unngå provokasjoner rettet mot Tyskland, for på denne måten å forhindre at Sovjetunionen ble dratt med i krigen. Dermed opphørte folkefrontlinjen og det anti-fascistiske arbeidet. Situasjonen ble ytterligere komplisert da Sovjetunionen angrep Finland i desember 1939. NKP og NKUs konsekvente forsvar av sovjetisk utenrikspolitikk vakte avsky hos majoriteten i den norske arbeiderbevegelsen. Men noen nye medlemmer kom likevel til. Enkelte av dem var tidligere AUF-ere, som reagerte på DNA og ungdomsfylkingens kraftige negative utfall mot Sovjetunionen.²³

Det tyske angrepet på Norge førte ikke til noen umiddelbar endring i NKUs politikk. Kommunistene hevdet fortsatt at krigen var den norske arbeiderklassen uvedkommende. De var imot Nygaardsvold-regjeringens motstandslinje, både før og etter at regjeringen flyktet til Storbritannia. Likevel fortsatte bevegelsen av en del AUF-medlemmer over til NKU også etter at krigen hadde kommet til Norge. Dette kom av at de var tiltrukket av kommunistenes klare klassekamp-plattform og stilte seg avvisende til det nasjonale kelasesamarbeidet som ledelsen i DNA og AUF nå la opp til.²⁴ Samtidig holdt kommunistene fast ved en prinsipiell avvisning av fascistisk ideologi og samfunnssyn. På et medlemsmøte sommeren 1940 angrep NKU-formannen Arne Gauslaa den tyske okkupasjonsmakten.²⁵ Enkelte av de sentrale lederne i NKU gikk også under jorden, da de fryktet et tysk

Kommunistene hevdet fortsatt at krigen var den norske arbeiderklassen uvedkommende.

anslag.²⁶ Anslaget kom 16. august. NKP og alle organisasjonene som var tilknyttet partiet ble forbudt. Etter dette måtte kommunistenes virksomhet foregå illegalt.

I den illegale tilværelsen ble skillet mellom parti og ungdomsforbund langt på vei utvisket. NKU opphørte å eksistere i tradisjonell forstand. Mange NKU-medlemmer gikk over i partiarbeidet, hvor en del av dem

dannet kjernen i NKPs nye avdeling for organiseringen av ungdom, det såkalte ungdomsapparatet. Ungdomsapparatet stod utenfor partiet, men var ledet av partimedlemmer.²⁷ NKUs formann, Arne Gauslaa, ble etter hvert ny organisasjonsleder for partiet, og Ørnulf Slåtteid overtok som leder for ungdomsapparatet. Da Slåtteid tok sitt eget liv etter arrestasjon i mai 1942, ble den tidligere AUF-eren Ørnulf Egge ny leder av ungdomsapparatet.²⁸ Han brakte med seg et stort og verdifullt kontaktnett. Etter ett år ble Egge forfremmet til organisasjonsleder for NKP. Resten av krigen ble NKPs ungdomsapparat ledet av Per Gulbrandsen og Gunnar Kokaas.²⁹ Ungdomsapparatets aktiviteter var i hovedsak knyttet til studiearbeid og avisproduksjon. Tyngden av virksomheten foregikk i Oslo-området. Studiearbeidet foregikk i egne grupper som drev med ideologiske studier. For å agitere blant ungdom, utga ungdomsapparatet de illegale avisene Norsk Ungdom og Aktiv Ungdom. Men på grunn av manglete trykkekapasitet etter

1943, var avisutgivelsene uregelmessige, noe som hemmet ungdomsapparatets virksomhet. Rollen som rekrutteringsorganisasjon for partiet bidro også til å tappe ungdomsapparatet for dugelige medlemmer.³⁰

Gjenoppstandelse

Fredsvåren gjenoppstod NKU som en framgangsrik ungdomsorganisasjon. Kombinasjonen av aktiv motstandsvirksomhet og økt prestisje for Sovjetunionen og kommunistisk ideologi som en følge av seieren over Nazi-Tyskland, bidro til det. Sensommeren 1945 talte forbundet ca. 10 000 medlemmer. Medlemstallet økte ytterligere gjennom 1946 til ca. 16 000.³¹ På landsmøtet i september 1945 ble Roald Halvorsen valgt til ny formann. Halvorsen hadde deltatt i NKPs illegale arbeid og var sentral i kretsen omkring NKPs krigsleder fra 1941, generalsekretær Peder Furu-botn.

I de første etterkrigsårene var forbundets virksomhet konsentrert om et bredt samarbeid med andre ungdomsorganisasjoner. Under krigen hadde kommunistenes linje gått ut på å samle ulike grupper (kvinner, ungdom, bønder, fagorganiserte osv.) i egne kampfronter. Det spesielle samholdet som motstanden mot tyskerne og NS-regimet skapte, delvis

NKUs illegale avis Norsk Ungdom fra desember 1944.

NKUs medlemmer i 1. maidemonstrasjonen 1946. Ytterst til høyre går formannen Roald Halvorsen.

på tvers av de eksisterende politiske skillelinjene i landet, la grunnlaget for denne politikken. Samtidig ønsket kommunistene å utvikle forståelsen av at slike grupper hadde felles politiske interesser som stod i motsetning til reaksjonære krefter. Linjen var også i tråd med de politiske signalene som kom fra Sovjetunionen på denne tiden. Etter freden kom NKUs samarbeidslinje blant annet til uttrykk gjennom arbeidet i det tverrpolitiske samarbeidsorganet Ungdommens Fellesnemd. Rundt om i landet ble frontarbeidet knyttet til opprettelsen av lokale ungdomsråd. Også internasjonalt ble det etablert en ungdomsfront. World Federation of Democratic Youth (WFDY), eller Verdenssambandet for demokratisk ungdom, ble grunnlagt i London i november 1945.

Men stilt overfor etterkrigstidens politiske realiteter ble samarbeidsånden fra krigen raskt svekket og brutt ned. Planer om en sammenslåing av NKU og AUF viste seg ikke å føre fram. Det var moderpartiene NKP og DNA som forhandlet om samling, men NKP-ledelsen, som fryktet at DNA ville dominere et nytt samlingsparti, torpederte bevisst forhandlingene i august 1945. Etter dette var en samling av NKU og AUF urealistisk, selv om samlingstanken ble luftet ved ulike anledninger fram til 1947.³²

Den internasjonale ungdomsfronten led samme skjebne. Gjennom 1947 ble WFDYs virksomhet preget av de økende motsetningene mellom

Sovjetunionen og vestmaktene. I forbindelse med verdensungdomsdagen i november 1947 kom den sovjetorienterte WFDY-ledelsen med sterke angrep på det som ble karakterisert som amerikansk krigspropaganda, og påstod at en konspirasjon ledet av imperialistiske og reaksjonære krefter i USA hadde til hensikt å vinne verdensherredømmet.³³ Økende skepsis til WFDYs politiske linje blant storparten av de skandinaviske medlemsorganisasjonene førte til at det høsten 1947 ble lagt planer om å danne en nordisk blokk av ungdomsorganisasjoner som enten skulle arbeide for endring av WFDY, eller forlate sambandet i samlet flokk. Som en følge av disse planene ble flere danske og svenske organisasjoner ekskludert av WFDY i desember 1947.³⁴ I januar 1948 brøt også AUF med WFDY, med den begrunnelse at føderasjonen var en «dårlig kamouflert kommunistisk ungdomsinternasjonale».³⁵

Da den kalde krigen var blitt et faktum, tok NKU et internt oppgjør med politikken som forbundet hadde ført i de første etterkrigsårene. Den brede samarbeidslinjen ble nå karakterisert som illusjonspreget og kritisert for å ha tilslørt klassemotsetningene i samfunnet.³⁶ Dette varslet en retur til en konfrontasjonspolitik tilsvarende den kommunistene hadde ført i Kominterns ultravenstreperiode fra slutten av 1920-årene og under den tysk-sovjetiske ikke-angrepspakten i 1939-41. I 1948 angrep NKU

Da den kalde krigen var blitt et faktum, tok NKU et internt oppgjør med politikken som forbundet hadde ført i de første etterkrigsårene.

DNA-regjeringen for å la Vestens «krigskrefter» trenge inn i Norge, noe som ble karakterisert som «den skjendigste forbrytelse i vårt lands historie».³⁷ I tråd med de offisielle sovjetiske erklæringene, holdt NKU fast ved framstillingen av Sovjetunionen som fredens forkjemper. Forbundet var imot Atlanterhavspakten, og i februar 1949 støttet NKU det sovjetiske forslaget om en ikke-angrepspakt mellom Norge og Sovjetunionen.³⁸ Den kontroversielle utenrikspolitiske linjen ble kombinert med andre faktorer som ytterligere bidro til å plassere NKU på siden av de toneangivende strømningene i samfunnet.

Ungdomsforbundet kastet seg inn i en kulturkamp rettet mot den amerikanske populærkulturen slik den kom til uttrykk i film, moter, musikk og kiosklitteratur. Samtidig ble det lagt økende vekt på ideologiske og teoretiske studier, hvor Stalins skrifter stod sentralt.

Det interne oppgjøret i NKP i oktober 1949, hvor den tidligere generalsekretæren Peder Furubotn og hans tilhengere i partiledelsen ble utrensket, vakte stor oppmerksomhet i samtiden og stilte kommunistene i et merkelig lys. Også i NKU fikk partioppgjøret konsekvenser. Furubotnfløyen hadde hatt en sterk posisjon i ungdomsforbundet etter 1945, men stillingen ble gradvis svekket gjennom 1949.³⁹ Under oppgjøret ble fire medlemmer av forbundets sentralstyre suspendert og senere ekskludert etter anklager om at de hadde tatt del i Furubotn-fløyens «partifiendtlige virke» og drevet «undergravingsarbeid» innad i NKU.⁴⁰ Til sammen ble

NKUs forsvar av kommunistenes kupp i Tsjekkoslovakia i 1948, fikk svar på tiltale i en studentdemonstrasjon i Oslo.

107 medlemmer av forbundet ekskludert eller suspendert som et resultat av utrenskningene. Av dem ble 14 gjeninntatt etter selvkritikk.⁴¹ Det var NKUs nye formann fra landsmøtet i juli 1949, Reidar T. Larsen, som ledet oppgjøret med Furubotns tilhengere i forbundet. Larsen tok over formannsvervet fra Einar Andreassen, som hadde avløst Roald Halvorsen da han ble ny nestformann i NKP i 1946.

Etter partioppgjøret i 1949 og utover i 1950-årene var NKU preget av lojalitet, både overfor NKP-ledelsen og Sovjetunionen. Rollen som rekrutterings- og støtteorgan for partiet dominerte forbundets virksomhet. Videre definerte NKU sine utenrikspolitiske standpunkter ut ifra den virkelighetsforståelsen som sovjetisk propaganda formidlet. Eller som Larsen framstilte det i sin tale til NKUs landsmøte i 1951: «Vi må avsløre

Den storslåtte åpningen av den øst-tyske festivalen i 1951 foregikk på Walter Ulbricht-stadion i Øst-Berlin. Kjempebilder av Stalin og andre kommunistiske ledere var godt synlige i folkemengden.

den løgnpropagandaen som for å tilsløre den krigsoppmarsjen som foregår i landet vårt, framstiller dette store sosialistiske grannefolket vårt [Sovjetunionen] som en fiende av folkenes fred og frihet.»⁴² Da Stalin døde i 1953, bar nekrologen i NKUs avis *Avant-Garden* overskriften «Vår tids største menneske».⁴³

En viktig begivenhet for NKU i 1950-årene var verdensungdomsfestivalene som WFDY arrangerte. Den første festivalen ble holdt i Praha i 1947. Siden kom det nye festivaler i forskjellige østeuropeiske hovedsteder annethvert år.⁴⁴ Festivalen i Berlin i 1951 ble kalt Verdensungdommens Fredsfestival. Hovedparolen var kamp mot krig og gjenopprustning av Tyskland og Japan. Rekrutteringen søkte å favne så bredt som mulig. NKUs distriktsstyrer fikk i oppgave å sende en innbydelse til festivalen til alle typer ungdomsorganisasjoner og fagforeninger. Målet var å få med flest mulig, og spesielt «ungdommer som har en posisjon blandt ungdommen; kjente idrettsungdommer, unge kunstnere (musikere, malere o.l.)».⁴⁵ Høydepunktet ble nådd med festivalen i Moskva i 1957. På festivalen var det 34 000 deltakere fra 132 land, derav hele 800 norske ungdommer.⁴⁶ For NKU innebar festivalene en mulighet for å

kunne mobilisere ungdom til solidaritet med Sovjetunionens «fredspolitikk», og samtidig skape entusiasme innad, knyttet til de spennende reisemålene.

Avstalinisering

Nikita Khrusjtsjovs oppgjør med deler av Stalins politikk på SUKPs 20. partikongress i februar 1956, samt opprørene mot de kommunistiske regimene i Polen og Ungarn samme år, innebar starten på en utvikling innad i NKU som skulle føre forbundet inn i opposisjonsrollen, både overfor moderpartiet og den ideologiske ledestjernen i Moskva. NKU var tidlig ute med støtte til Khrusjtsjov og pekte samtidig på at den frigjøringen fra dogmatisme som oppgjøret med Stalin innebar, nå gjorde det mulig å få en bedre forståelse av de enkelte lands nasjonale problemer og måten kommunistene kunne løse dem på.⁴⁷ I mai 1956 arrangerte NKU sitt 27. landsmøte. Forbundsledelsen ble ikke endret. Arne Jørgensen, som hadde etterfulgt Reidar T. Larsen i 1953, ble gjenvalgt som formann.⁴⁸

I forbindelse med den sovjetiske invasjonen i Ungarn i november 1956, kritiserte NKU tidligere overgrep og feil i de gjensidige forbindelsene mellom de sosialistiske land samt svekkelsen av likestillingsprinsippet mellom landene. Men den endelige sovjetiske invasjonen tolket NKU som et mottrekk mot en fascistisk kontrarevolusjon, og forsvarte følgelig denne i tråd med offisielle sovjetiske framstillinger.⁴⁹ Invasjonen fikk også konsekvenser for NKUs politikk. Blant annet ble en planlagt kampanje for kortere tjenestetid i Forsvaret utsatt.⁵⁰ I desember 1956 ble erfaringene fra et turbulent år behandlet på et kombinert studiekurs og møte i NKUs forbundsstyre. Under studiekurset skisserte NKPs partisekretær Just Lippe tre nye retningslinjer for NKUs politikk: å unngå et ukritisk forsvar av Sovjetunionens handlinger, la ethvert land finne sin egen vei til sosialismen og vektlegge utviklingen av en enhetspolitikk for å samle venstrekreftene i Norge.⁵¹

Dette innebar et brudd med den stalinistiske dogmatismen som hadde vært framherskende tidligere i 1950-årene. Den ideologiske utviklingen i forbundet ble ytterligere stimulert av at NKU begynte å sende kadrer til skoling i utlandet. I 1958 ble Per Svendsen valgt som ny formann i NKU.⁵² Året etter reiste han som én av to studenter fra NKU til en partiskole i Moskva. I et skriv til NKP kom NKU for øvrig med følgende, noe spesielle, argumentasjon for å sende formannen vekk på ett års ideologisk studium: Man burde utnytte den svake stillingen forbundet stod i, for hvis det ble en vending i situasjonen ville det bli umulig for sentrale tillitsmenn å reise vekk i en lengre periode.⁵³ I 1960 begynte også en ideologisk utdanning av utvalgte NKU-kadrer i DDR. Utdanningen var i

regi av det østtyske ungdomsforbundet Freie Deutsche Jugend (FDJ) og foregikk på «Jugendhochschule Wilhelm Pieck».

Den ideologiske reformuleringen vakte begeistring. I begynnelsen av 1960-årene kunne således NKU-ledelsen kritisere forbundets manglende ideologiske fornyelse gjennom det forrige tiåret. Noe spissformulert ble det hevdet at som en følge av bekjempelsen av Furubotn-gruppens såkalte «sofafilosof», hadde den daværende forbundsledelsen lagt for stor vekt på «ensidige praktiske gjøremål» som «kontingentspørsmålet og salg av skjønnlitterære bøker».⁵⁴ Men den kalde krigens beinharde konfliktlinje og stalinismens siste krampetrekninger i Sovjetunionen hadde nok heller ikke bidratt til nyskapende ideologiske diskusjoner. I 1960-årene oppstod det en helt annen politisk kontekst, både i Norge og internasjonalt. Det sovjetiske partiet lanserte begrepet «fredelig sameksistens» som ideologisk bærebjelke. Den historiske motsetningen mellom kapitalisme og sosialisme kom ikke til å bli avgjort gjennom en ny verdenskrig, men i fredelig kappestrid mellom de to samfunnssystemene

Frykten for at en konflikt mellom supermaktene kunne ende i en global og ødeleggende atomkrig var høyst aktuell.

om de beste økonomiske, tekniske og kulturelle resultatene og de beste levekår for befolkningen. De vestlige kommunistpartiene skulle forsøke å få støtte fra arbeiderklassen i de respektive land for en fredelig overgang til sosialismen.

En annen faktor var den internasjonale protestbevegelsen mot kjernefysiske våpen. Frykten for at en konflikt mellom supermaktene kunne ende i en global og ødeleggende atomkrig var høyst aktuell. I norsk politikk trådte det fram en sikkerhetspolitisk opposisjon innenfor DNA som førte til etableringen av et nytt parti på venstresiden, Sosialistisk Folkeparti (SF), i april 1961. NKUs landsmøte i mars samme år la vekt på det potensialet som dette innebar. Det var viktig for forbundet å holde seg inne med opposisjonen i DNA. Venstreretningen som skulle komme til å danne SF, ville «i stor utstrekning bestå av folk som går mot NATO og som ønsker et vennskaplig forhold til de sosialistiske land. De kan på mange måter være mer positivt innstilt overfor Sovjetunionen enn de er overfor norske kommunister». Også overfor AUF skulle NKU legge opp til enhetsaksjoner omkring konkrete saker og unngå å være negativ. Ikke noe samarbeid måtte strande som en følge av uvilje fra NKUs side. Særlig kampanjen mot atomvåpen framstod i NKU-ledelsens øyne som forbundets hovedoppgave. Atomkampanjen hadde klart å samle ulike politiske syn, og framstod som en sak det var naturlig å bygge forbundets enhetsarbeid rundt.⁵⁵

Motstand mot vesttysk opprustning og anerkjennelse av DDRs grenser, var en annen hovedsak for NKU i 1960-årene. Årsaken var forbundets nære samarbeid med FDJ. Fra slutten av 1950-årene hadde DDR bevisst gått inn for å utvikle forholdet til de nordiske kommunistpartiene, først og fremst for å få disse partiene til å understøtte DDRs

utenrikspolitiske mål.⁵⁶ Også FDJ hadde en spesifikk rolle som aktør i DDRs utenrikspolitikk. Gjennom kontakten med ungdomsorganisasjoner i Vest-Europa skulle FDJ arbeide for å fremme kravet om en normalisering av de vestlige lands forbindelser til DDR.⁵⁷ Det viktigste uttrykk for samarbeidet mellom NKU og FDJ var den nevnte kaderutdanningen ved «Jugendhochschule Wilhelm Pieck». I tillegg kom en rekke kortere kurs og sommerstudier for norske NKU-aktivister. Denne opplæringen fortsatte med enkelte avbrudd helt fram til 1989. Foruten studievirksomheten foregikk det informasjonsutveksling og politiske rådslagninger mellom de to ungdomsorganisasjonene.⁵⁸

NKU går sine egne veier

I første halvdel av 1960-årene vokste det fram et anstrengt forhold mellom NKU og moderpartiet. En årsak til det var den fortsatt sviktende oppslutningen om forbundet. Etter forbundsledelsens oppfatning var det negativt for NKUs utvikling at folk flest identifiserte NKU med NKP. Den nye NKU-formannen fra 1961, Regi Enerstvedt, mente derfor at det var nødvendig å markere NKU som en selvstendig ungdomsorganisasjon. For å bøte på den tillitskrisen som den kommunistiske bevegelsen i Norge stod overfor, foreslo NKU-ledelsen at NKP måtte gjennomføre en kritisk gjennomgang av sin virksomhet før 1956; ikke minst partioppgjøret i 1949 som NKU-ledelsen karakteriserte som stalinistisk. På et fellesmøte for NKU og NKPs sekretariatet våren 1964 ble NKUs krav avvist av partiet.⁵⁹

Stortingsvalget i 1965 skjerpet ytterligere motsetningene mellom partiet og ungdomsforbundet. Forut for valget hadde NKP vært splittet i synet på om partiet skulle prioritere en fortsatt DNA-regjering og derfor velge ikke å stille til valg enkelte steder for å unngå å spre stemmene på venstresiden, eller isteden satse på å profilere NKP gjennom å stille valglistene i så mange distrikter som mulig. Det siste alternativet, som NKU-ledelsen var imot, vant fram.⁶⁰ Resultatet ble at de borgerlige partiene oppnådde flest stortingsmandater selv om DNA, SF og NKP til sammen fikk flertallet av stemmene.⁶¹

På dette tidspunktet eksisterte det tre politiske retninger innad i NKP: en venstrefløy som var maoistisk orientert, en høyrefløy som støttet et bredt samarbeid mellom aktørene på venstresiden, inkludert DNA, og en sentrumsretning som ønsket et samarbeid med SF og en avgrensing mot DNA. NKU-ledelsen stod politisk på linje med høyrefløyen. Striden innad i NKP ble ytterligere forsterket av den ideologiske konflikten mellom Kina og Sovjetunionen. I mars 1967 la et mindretall av sentralstyremedlemmene i NKP ned sine verv. Det opposisjonelle mindretallet representerte høyrefløyen i partiet. I hovedsak var nedleggelsen av sentralstyrever-

Stortingsvalget i 1965 skjerpet ytterligere motsetningene mellom partiet og ungdomsforbundet.

På «Jugendhochschule Wilhelm Pieck» i Øst-Tyskland fikk ungkommunister fra hele verden en ideologisk utdanning. FOTO: TERJE INGEBERG OLSSON

vene begrunnet med resten av NKP-ledelsens såkalte sekterisme, eller det som i realiteten var manglende entusiasme til et samarbeid med DNA og påståtte støtte til Kinas linje i den internasjonale kommunistiske bevegelsen. De som var gått ut av NKPs sentralstyre etablerte i juni samme år gruppen Marxistisk Forum. Dette var en organisasjon som skulle fremme marxistisk ideologi og arbeide for en samling av venstrekreftene i Norge på en marxistisk plattform.⁶²

På landsmøtet i oktober 1967 ble NKU splittet. Som en følge av NKU-ledelsens støtte til høyrefløyen i NKP, hadde NKUs forbundsstyre i april 1967 vedtatt å bryte det politiske samarbeidet med den sittende NKP-ledelsen. Det politiske grunnlag for splittelsen lå også i NKU-ledelsens oppgjør med leninismen. Leninismen ble vurdert som et russisk fenomen som ikke hadde noen funksjon i norsk politisk virkelighet. Lenins partimodell ble ansett som sekterisk og skadelig for partidemokratiet. Videre tok NKU-ledelsen avstand fra proletariatets diktatur og støttet en fredelig, demokratisk overgang til sosialismen. Landsmøteflertallet sanksjonerte bruddet med NKP, noe som førte til at mindretallet forlot møtet og stiftet et nytt ungdomsforbund med navnet Kommunistisk Ungdom (KU). KU ble nå NKPs nye ungdomsorganisasjon.

NKU ble endret til en samlingsorganisasjon med intensjonen om å være et slags organisatorisk sentrum for å utvikle marxistisk politikk. Medlemmene skulle konsentrere seg om arbeid utenfor NKU, «i den

samlede sosialistiske bevegelse, i freds- og solidaritetsarbeidet, i fagbevegelsen, innen tverrpolitiske tiltak og andre fora». ⁶³ Men dette viste seg vanskelig. For eksempel erklærte samarbeidspartneren Sosialistisk Ungdomsforbund (SUF) at NKU ikke lenger hadde den nødvendige tyngde til å delta i tverrpolitisk virksomhet som en likeberrettiget partner. SUF fastslo derfor at KU erstattet den rollen som NKU tidligere hadde hatt i SUFs politiske samarbeidsvirksomhet. ⁶⁴ Samtidig var den politiske avstanden mellom NKU og det maoistisk orienterte SUF stor. Slik sett fant SUF bedre gehør for sin politikk i KU, hvor det fra første stund eksisterte en maoistisk fraksjon. I tråd med dette ble det utformet en plattform for kamfelleskap om viktige saker mellom KU og SUF. Dessuten innførte KU en plikt til å studere både Lenin og Maos verker. ⁶⁵

Våren 1968 var det drøftinger mellom sentrumsretningen i NKP og NKU om å forsøke å motarbeide maoistene både innenfor NKP og KU, og å gjenopprette en samlet ungdomsorganisasjon. I den forbindelse ble det foreslått å fremme et enhetsutspill fra NKU til KU i tilknytning til KUs konstituerende landsmøte. ⁶⁶ Også høsten 1968 vedtok NKUs forbundsstyre å henstille til KU om en samling av de to organisasjonene. ⁶⁷ Dette ble avvist av KU. Da det ikke var aktuelt med noen samling, lot det seg ikke gjøre å opprettholde NKU som selvstendig organisasjon. I september 1969 besluttet en uravstemning blant medlemmene at NKU skulle oppløses og gå inn i Marxistisk Forum. ⁶⁸

KU overtok også NKUs forbindelser med den internasjonale kommunistiske bevegelsen, selv om NKU i en overgangsperiode kunne utnytte det etablerte samarbeidet organisasjonen hadde med FDJ og den sovjetiske ungdomsorganisasjonen Komsomol. Først i juli 1969 ble KU anerkjent av FDJ. ⁶⁹ Forholdet mellom KU og FDJ ble ytterligere formalisert gjennom samtaler i november 1969. Det ble inngått avtaler om utveksling av materiell og delegasjoner samt lengre studieopphold for KU-kadrer ved «Jugendhochschule Wilhelm Pieck». ⁷⁰

Kommunistisk Ungdom i bevegelse

KU arrangerte sitt konstituerende landsmøte i juni 1968. Jan Storteig ble ny formann. Men KU var som nevnt ikke noen politisk homogen organisasjon. Med basis i Oslo-KU stod det fram en maoistisk opposisjon i forbundet. ⁷¹ Dette skapte uenighet, blant annet i forbindelse med Warszawa-paktens invasjon for å stoppe reformkommunistene i Tsjekkoslovakia i august 1968. NKP markerte avstand til invasjonen gjennom å vedta en protest, men selv etter en lengre debatt klarte ikke KUs sentralstyre å enes om en uttalelse i saken. Årsaken var at maoistene ønsket å gå lenger i fordømmelsen av hendelsene i Tsjekkoslovakia enn resten av sentralstyret. ⁷² Oppgjøret med maoistene i forbundet kom i oktober

Oppgjøret med maoistene i forbundet kom i oktober 1969. Da ble et sentralstyre-medlem ekskludert på grunn av sine forsøk på å endre KUs politikk i maoistisk retning.

1969. Da ble et sentralstyremedlem ekskludert på grunn av sine forsøk på å endre KUs politikk i maoistisk retning.⁷³ Samme år overtok Georg Ovesen formannsvervet i KU. Ovesen satt fram til landsmøtet i 1973. Da ble Bjørn Naustvik ny formann.

I begynnelsen av 1970-årene framstod KU som lojal mot NKPs politiske linje. Ungdomsforbundets rolle som støtte- og rekrutteringsorgan for partiet stod sentralt. Samtidig var det et overordnet mål å øke oppslutningen blant ungdommen. KU-ledelsen formulerte to utfordringer for forbundet. Den ene var å heve organisasjonsarbeidet, for slik å oppnå det som var KUs organisatoriske hovedmål: Å utvikle skolerte kommunistiske kadre og være NKPs kontaktflate ut til ungdommen.⁷⁴ Den andre var å integrere KU i samtidens omfattende radikaliseringsbølge. For å oppnå dette, måtte det etableres en organisasjonsform som kunne samle all venstreinnstilt sosialistisk ungdom og samtidig bevare KU som et ideologisk enhetlig ungdomsforbund, tett knyttet til NKP.⁷⁵ Dette var ikke noen enkel arbeidsoppgave. Den tradisjonelle Moskva-orienterte kommunismen var på denne tiden ikke akkurat noe politisk forbilde som fenget massene av norsk ungdom.

Med EF-striden i 1972 oppstod det grobunn for et bredt samarbeid på venstresiden i norsk politikk. Motstanden mot et norsk EF-medlemskap utløste en omfattende folkebevegelse. Det partiovergrepene samarbeidet på venstresiden skjøt fart og ble opprettholdt etter at EF-saken var avgjort. I april 1973 ble Sosialistisk Valgforbund etablert. Valgforbundet bestod av SF, NKP, en utbrytergruppe fra Arbeiderpartiet og de såkalt uavhengige. Men målsettingen for valgforbundet var mer ambisiøs enn å være en aksjonsenhet knyttet til stortingsvalget samme år. Planen var å utvikle valgforbundet til et enhetlig parti. Også partenes ungdomsorganisasjoner ble berørt av samlingsarbeidet. For KUs vedkommende betydde det at ungdomsforbundet ble med i fellesorganet Sosialistisk Valgforbunds ungdomsutvalg. Målet var organisatorisk samling i én ungdomsorganisasjon.

Etter hvert ble det klart at det fantes omfattende motstand i NKP til samlingsplanene. På NKPs landsmøte i november 1975 ble samlingen definitivt avvist. Partiet opplevde en avskalling, da partiets formann Reidar T. Larsen og en del andre gikk over i det nye samlingspartiet Sosialistisk Venstreparti (SV). KU hadde for sin del sluttet opp om stiftelseskongressen til den nye ungdomsorganisasjonen Sosialistisk Ungdom (SU) i februar 1975. KU ønsket at SU skulle fungere som en sosialistisk enhetsfront for ungdom og stå i et organisatorisk selvstendig forhold til SV. Også etter at samarbeidet mellom moderpartiene begynte å skranke utover i 1975, holdt KU fast ved denne linjen. Først da et flertall i SUs landsstyre i september 1975 vedtok at SU skulle være partiet SVs ungdomsorganisasjon, uansett om NKP kom med i SV eller ikke, var det

Reidar T. Larsen (til venstre) gikk av som formann og fulgte samlingen med Sosialistisk Venstreparti på landsmøtet i Norges Kommunistiske Parti i 1975. KU sluttet opp om den nye formannen Martin Gunnar Knudsen (til høyre), som vant kampen om NKP som et selvstendig parti.

klart at KUs linje hadde mislyktes.⁷⁶ KU trakk seg fra samarbeidet, og forbundets landsmøte i november samme år bekreftet at ungdomsforbundet skulle fortsette som selvstendig organisasjon i nær tilknytning til NKP.⁷⁷ Landsmøtet valgte Roy Pedersen til ny formann.

Manglende kilder gjør at det er vanskelig å fastslå KUs konkrete størrelse og gjennomslagskraft, men det kan anslås at KU bare hadde omkring 300 medlemmer i 1973.⁷⁸ Den geografiske utbredelsen av KU syntes å ha samsvart med de områder av landet hvor arbeiderbevegelsen tradisjonelt har stått sterkt, nemlig i de største byene, Østlandet, Trøndelag og Nord-Norge. Unntaket ser ut til å ha vært industristedene på Vestlandet, hvor NKU i liten grad var representert.⁷⁹ Til tross for den svake stillingen er årene 1973-75 blitt framstilt som et toppunkt i KUs organisatoriske utvikling. Etter sigende opplevde KU/NKU en gradvis nedgang både i medlemstall og aktivitet i årene som fulgte. Slik tapte KU kampen om den radikale ungdommen i 1970-årene. Utfordringen fra maoistene og de demokratiske marxistene i SU ble for stor. I 1980-årene ble forbundet også rammet av et generasjonsskifte. Den aktive kjernen falt for aldersgrensen, og det lot seg ikke gjøre å rekruttere nye aktivister

i tilstrekkelig grad.⁸⁰ KU/NKU forble en marginal og relativt ubetydelig organisasjon innenfor ungdomspolitikken.

Etter bruddet med SU la KU mindre vekt på ideologiske føringer. Forbundet forsøkte å utvikle en egen politisk profil som var basert på ungdommens konkrete situasjon.⁸¹ Men enheten i forbundet var det så som så med. I årene etter 1975 eksisterte det to ulike politiske tendenser innenfor KU. Den dominerende tendensen ønsket å bruke KU som et

Utfordringen fra maoistene og de demokratiske marxistene i SU ble for stor.

virkemiddel til å endre NKPs politikk og bygge opp et mer samarbeidsorientert parti. Minoritetstendensen i ungdomsforbundet hadde et annet utgangspunkt, hvor oppslutning om den tradisjonelle sovjetorienterte marxismen-leninismen var viktigere enn å oppnå kortsiktige politiske gevinster. Denne tendensen ønsket å prioritere ideologisk studiearbeid framfor innenrikspolitiske saker. KU skulle rekruttere til og styrke NKP, ikke endre partiets politiske linje.⁸² Den dominerende tendensen ble gjen-speilet i forbundsledelsen, og førte til at KU i økende grad gled over i en kritisk-opposisjonell rolle mot slutten av 1970-årene, både overfor moderpartiet og enkelte trekk ved det som ble kalt «den reelt eksisterende sosialismen» i Sovjetunionen og Øst-Europa. For øvrig bestemte KUs landsmøte i juni 1979 at organisasjonen igjen skulle ta i bruk det gamle NKU-navnet. Slik ble det lagt vekt på ungdomsforbundets historiske tradisjoner.

3. januar 1980 gikk NKUs sentralstyre ut med en pressemelding hvor ungdomsforbundet fordømte den sovjetiske invasjonen av Afghanistan, med begrunnelse i prinsippet om ikke-innblanding i andre staters indre forhold.⁸³ Dette var i strid med NKPs offisielle tolkning. Partiet anså den sovjetiske invasjonen som en hjelp til den lovlige afghanske regjeringen i dens kamp mot utenlandskstøttete kontrarevolusjonære styrker.⁸⁴ Motivene bak ungdomsforbundets brudd med NKPs linje var i hovedsak knyttet til en frykt for å bli isolert og miste oppslutning blant ungdommen. NKU-ledelsen vurderte saken dit hen at det var mindre skadelig for ungdomsforbundet med en konflikt mellom NKP og NKU, enn at NKUs medlemmer og lokallag måtte gå ut og argumentere for et standpunkt de i virkeligheten ikke kunne forsvare uten å miste sin troverdighet, som det het.⁸⁵

NKUs opptreden i saken slo ikke an hos NKP-ledelsen. Ved en anledning anklaget NKPs nestformann, Hans I. Kleven, NKU for å være preget av en understrøm av «antisovjetisme».⁸⁶ Etter en del disputt mellom moderparti og ungdomsorganisasjon våren 1980, fastslo NKPs sentralstyre at NKU var bundet av NKPs prinsippprogram og partiets prinsipielle vedtak. Dette ble gjort med henvisning til den demokratiske sentralismen innad i den kommunistiske bevegelsen og de lover som gjaldt for den «proletariske internasjonalsisme.»⁸⁷ I protest la to av sentralstyremedlemmene i NKU ned sine verv.⁸⁸ Etter dette hersket det en pessimistisk

stemning blant den gjenværende NKU-ledelsen. Men NKU-formannen fant trøst i det at siden NKP nå hadde «kasta bort de med IQ over 10» for partiarbeidet, så hadde NKU i alle fall en sjanse til å knytte til seg disse kreftene i tiden framover. Forbundets virksomhet skulle ufortrødent ta sikte på å endre NKPs politikk.⁸⁹ For øvrig ble konflikten mellom NKU og NKP tatt opp i forbindelse med et delegasjonsbesøk fra det danske kommunistiske ungdomsforbundet i september 1980. Selv om delegasjonen fra Danmark var uenig i NKUs stilling til Afghanistan, opplevde det danske ungdomsforbundet etter sigende de samme problemene som det norske med «forgubbing» og «sovjetski sojus tenkning» i moderpartiet.⁹⁰

Mot oppløsningen

Utover i 1980-årene var det åpenbart at «den reelt eksisterende sosialismen» stod overfor omfattende problemer. Det ideologiske forbildet Sovjetunionen ble i økende grad preget av stagnasjon, for så å bli kastet inn i en omfattende og selvforsterkende reformbølge som til slutt førte til at grunnlaget for sovjetstaten vitret vekk. Det påvirket den kommunistiske bevegelsen i Norge. Partiet og ungdomsforbundet ble stadig mer svekket. For NKU bar tiåret preg av en nærmest kontinuerlig opposisjons-

Sovjetunionens 60-årsjubileum ble feiret i 1982. Noen år senere begynte det kommunistiske styresettet i landet å forvitte.

linje, hvor ungdomsforbundet til tider framstod kritisk både overfor moderpartiet og «den reelt eksisterende sosialismen». Hovedtendensen i NKU var fortsatt basert på et ønske om å utvikle NKPs politikk bort fra ideologisk dogmatikk og et ubetinget forsvar av Sovjetunionen og de kommunistiske regimene i Øst-Europa.

Konfliktene mellom NKU og moderpartiet samt mellom de ulike tendensene i NKU, kom på nytt til syne i 1984-85. Høsten 1984 var NKU i en vanskelig stilling. Visstnok fungerte ingen ledd i organisasjonen tilfredsstillende.⁹¹ Samtidig ønsket en intern opposisjon å endre forbundets linje til å bli mer partitro og legge større vekt på marxismen-leninismen. Opposisjonen vant ikke fram. Misnøyen med NKU var også framtrødende i moderpartiet. I oktober 1985 fastslo NKUs landsstyre at hele den kommunistiske bevegelsen i Norge var i en alvorlig krise. I den forbindelse avviste NKUs landsstyre antydninger fra grupperinger i NKP om at partiet måtte etablere et nytt og mer lojalt ungdomsforbund.⁹² Først mot slutten av 1980-årene bedret forholdet mellom NKP og NKU seg noe. Bakgrunnen var den nye satsingen på den populære miljøvernpolitikken og NKPs bestrebelser for å utvikle en såkalt rød-grønn allianse. Denne linjen ble støttet fullt ut av NKU.⁹³

Revolusjonsbølgen som gikk over Øst-Europa høsten 1989 innebar et dødsstøt for den internasjonale kommunistiske bevegelsen. I folkedemokratiene viste det seg at kommunismen ikke lenger hadde noen legitimitet

Revolusjonsbølgen som gikk over Øst-Europa høsten 1989 innebar et dødsstøt for den internasjonale kommunistiske bevegelsen.

verken blant befolkningen eller ledersjiktene. Med unntak av i Romania, avvirket de kommunistiske regimene seg selv uten å gjøre motstand. Som en følge av sammenbruddet var det sterke oppløsningstendenser innad i NKU vinteren 1989-90.⁹⁴ NKUs landsmøte i oktober 1990 bestemte likevel å opprettholde ungdomsforbundet, men med en målsetning om å arbeide for etablering av en felles rød-grønn ungdomsorganisasjon.⁹⁵ Også NKP var i dyp krise. I et desperat forsøk på nytenking innsatte partiet en 18-åring som ny partileder sommeren 1991.⁹⁶ Høsten samme år inntraff det absolutte nullpunkt. Etter et mislykket kuppforsøk gikk Sovjetunionen i oppløsning i løpet av noen måneder. I det nye Russland ble kommunistpartiet forbudt. Den Moskvaorienterte kommunistiske bevegelsen i Norge ble redusert til en marginal og rådvill gruppe, holdt sammen av nostalgi og de internasjonale kontaktene som fortsatt eksisterte blant kommunismens ruiner. NKU og NKP hadde ikke lenger noen betydning i rikspolitisk forstand.

De lange linjer

Etter 1923 og fram til andre verdenskrig etterlevde NKU lojalt de beslutninger som ble fattet av forbundets to ledestjerner NKP og Komintern.

I denne perioden dominerte rollen som støtte- og mobiliseringsorgan for partiet. I den grad forbundet fungerte som en politisk og ideologisk pådriver overfor NKP, var denne rollen knyttet til en mer bokstavtro fortolkning av Kominterns direktiver enn det som kunne være NKPs linje i praksis. Både i spørsmålet om celleorganisering under ultravenstreperioden og kampen mot fascismen i folkefrontperioden viste NKU en sterk vilje til handling, selv om resultatene uteble. Gjennom 1920- og 1930-årene kom NKU i en stadig svakere stilling når det gjaldt medlemsoppslutning, og ble stilt i skyggen av konkurrenten AUF.

I 1945 var NKU gått igjennom et hamskifte, sammenliknet med situasjonen før krigen. Oppslutningen om forbundet var relativt stor. I de første etterkrigsårene ble fraksjonsstriden i NKP gjenspeilet i NKU. Men selv om Furubotn-fløyen stod sterkt i forbundet, lot det seg ikke gjøre å utvikle NKU som en bastion til støtte for Furubotn. Furubotns tilhengere ble presset ut av forbundet under partioppgjøret i 1949. I 1950-årene framstod NKU som lojalt overfor NKP-ledelsen. Men i 1960-årene gled NKU inn i rollen som politisk opposisjon. Forbundet utviklet seg til å bli en plattform som arbeidet for en endring av NKPs politikk. Dette var delvis et resultat av den sittende NKP-ledelsens manglende revurdering av oppgjøret med Furubotn. I tillegg kom uenighet om overordnede strategier i samtidens politiske kontekst, hvor NKU-ledelsen stod på samme standpunkt som høyreopposisjonen i NKP. Forholdet til Sovjet-kommunismen ble også i økende grad problematisert i NKU. Til slutt ble avstanden mellom partiledelse og ungdomsforbund så stor at bruddet var et faktum.

Etter splittelsen i 1967 var det nye KU først preget av rivninger mellom majoriteten og et maoistisk mindretall. Siden sluttet KU opp om samlingsarbeidet som foregikk etter etableringen av Sosialistisk Valgforbund i 1973. Forbundet støttet i det lengste tanken om ett samlet ungdomsforbund. KU fungerte i denne perioden som en ideologisk og politisk pådriver og stod politisk nært den såkalte sentrumsretningen i NKP. Etter 1975 og fram til slutten av 1980-årene endret dette seg. Nå var opposisjonsrollen overfor NKP stort sett den dominerende tendensen i KU/NKU. Forbundet ønsket å påvirke NKP ideologisk og endre partiets politikk. Til tider førte det til at uenighetene mellom parti og ungdomsforbund kom åpent til uttrykk, slik som i forbindelse med den sovjetiske invasjonen av Afghanistan.

Fra 1917 og fram til 1960-årene var begeistringen for bolsjevikenes revolusjon og oppbyggingen av sosialismen i Sovjetunionen en viktig bærebjelke og motivasjonsfaktor for NKU. Lojaliteten til Sovjetunionen var stor. I 1930-årene var alle forbundets formenn utdannet i Sovjetunionen. Også etter 1945 hadde Sovjetunionen en meget høy prestisje. Ikke bare støttet NKU sovjetisk utenrikspolitikk, men forbundet var også

aktivt i kampen mot en «amerikanisering» av norsk kulturliv. I 1960-årene ble den tradisjonelle sovjetorienteringen i NKU utfordret fra to sider. På den ene siden var maoistene kritiske til en påstått kontrarevolusjonær utvikling i Sovjetunionen etter Stalins død. På den andre siden stod en parlamentarisk-demokratisk orientert retning som ønsket å utforme en sosialistisk politikk tilpasset norske tradisjoner, og som var løsrevet fra mange av de leninistiske føringene som fantes integrert i

Finansiering fra de østlige samarbeidspartnerne gjorde det mulig med internasjonal representasjon og skolering av kadrer.

sovjetkommunismen. Denne retningen kan for øvrig forstås som en slags parallell til den samtidige utviklingen i det svenske kommunistpartiet.

Etter turbulensen i 1960-årene ble sovjetorienteringen videreført innenfor KU/NKU, men med en mer kritisk tilnærming enn det som var tilfelle for moderpartiet. Dette var et tegn på det sammensatte forholdet som eksisterte mellom sentrum og periferi i den Moskva-kommunistiske internasjonale bevegelsen. De internasjonale forbindelsene utgjorde et viktig grunnlag for å opprettholde et høyt aktivitetsnivå i en relativt svak ungdomsorganisasjon som KU/NKU. Finansiering fra de østlige samarbeidspartnerne gjorde det mulig med internasjonal representasjon og skolering av kadrer. KU/NKU holdt fast ved marxismen-leninismen som ideologisk grunnlag for forbundets virksomhet. Men samtidig ble et ukritisk forsvar av Sovjetunionen og folkedemokratiene oppfattet som problematisk og lite ønskelig, da de ledende sjiktene i NKU mente dette svekket forbundets muligheter for å øke sin oppslutning.

Epilog

NKU ble opprettholdt som fungerende organisasjon på et begrenset, men likevel aktivt, nivå gjennom 1990-årene. I januar 1997 ble Tarald Ellingsen valgt til ny leder. Ellingsen skulle fungere som NKU-leder i hele ni år. Men på NKPs landsmøte i 2004 kritiserte han NKP for å være «sidrumpe og lite offensivt». Etter dette opphørte samarbeidet med partiet. NKUs sentrale virksomhet gikk i oppløsning, og konflikten utviklet seg til et brudd mellom parti og ungdomsforbund. I april 2006 vedtok NKP at NKU ikke lenger var å regne for NKPs ungdomsorganisasjon. Samtidig registrerte NKP rettighetene til navnet NKU i Brønnøysund-registeret. NKU svarte på dette ved å kalle inn til et landsmøte i mai 2006, hvor 11 av organisasjonens ca. 30 medlemmer møtte opp. Parallelt med NKU-landsmøtet arrangerte NKP en ungdomskonferanse. Konferansen etablerte et ungdomsutvalg som på sikt skulle utgjøre basis for et alternativt NKU under partiets kontroll. NKU protesterte, og striden om rettighetene til organisasjonsnavnet ble overført til rettsvesenet.⁹⁷ Sommeren 2008 ble tvisten avgjort. Det selvstendige NKU ble som nevnt

tilkjent rettighetene til organisasjonsnavnet. Etter dommen opprettet NKP en ny ungdomsorganisasjon under navnet Ungkommunistene i Norge (Ungkom). NKU fortsatte som en partiuavhengig marxist-leninistisk ungdomsorganisasjon.

Noter

- 1 Oslo tingrett: Dom 10.07.2008, saksnr. 08-029752TVI-OTIR/07.
- 2 Terje Halvorsen: *Partiets salt. AUFs historie*, Oslo 2003: 46, 52, 100, 104, 112.
- 3 Halvorsen: 2003: 14–139.
- 4 Noen trekk ved NKUs virksomhet i henholdsvis 1920- og 1930-årene er behandlet i Einhart Lorenz: *Det er ingen sak å få partiet lite. NKP 1923–1931*, Oslo 1983 og Ole Martin Rønning: *Stalins elever. Kominterns kaderskoler og Norges Kommunistiske Parti 1926–1949* (ph.d.-avhandling), Oslo 2010.
- 5 Halvorsen: 2003: 514–516, 522–528.
- 6 Knud Holt Nielsen: *Giv mig de rene og ranke... Danmarks Kommunistiske Ungdom 1960–1990*, København 2008: 12–13.
- 7 Halvorsen: 2003: 135.
- 8 Medlemstallet ble angitt til ca. 3000 i 1928, ca. 2300 i 1929 og ca 650–700 i 1930. Det russiske statsarkiv for sosial og politisk historie, heretter RGASPI: 533-10-2213: 11. Organisatorisk oversikt for NKU.
- 9 Nye NKU-formenn ble Torbjørn Dahl (1925–26), Henry W. Kristiansen (1925–26) og Just Lippe (1927–28).
- 10 Lorenz: 1983: 25.
- 11 NKU: *Bolsjevisering av den kommunistiske ungdomsbevegelse*, Oslo 1925.
- 12 *Klassekampen* nr. 1, 17.01.1929.
- 13 NKU: *Kampen om arbeiderungdommen*, Oslo 1930: 20–21.
- 14 Rønning: 2010: 286–287.
- 15 *Klassekampen* nr. 3, august 1933. Jubileumsnummer, intervju og innlegg av Harald Larsen og Asbjørn Olsen.
- 16 RGASPI: 533-10-2213: 169. Rapport om NKU, 1934.
- 17 RGASPI: 495-178-164: 99. NKPs polbyrå 03.05.1935; Arbark: NKU, Da 2, Diverse 1935. Resolusjon fra NKUs sentralkomitémøte 25. –26. mai 1935.
- 18 Halvorsen: 2003: 194.
- 19 Arbark: NKU, Da 2, Diverse 1937. Brev fra AUF til NKU, 24.05.1937.
- 20 Arbark: NKU, Da 2, Diverse 1938. NKUs landskonferanse 1938, innledning av Arne Gauslaa.
- 21 Arbark: NKU, Da 2, Diverse 1937. Oversikt pr. 25.02.1937.
- 22 Arbark: NKU, A 2, Sentralstyreprotokoll 1938–40. Møte 19.01.1939.
- 23 Terje Halvorsen: *Mellom Moskva og Berlin. Norges Kommunistiske Parti under ikke-angrepspakten mellom Sovjet-Unionen og Tyskland 1939–1941*, Oslo 1996: 20.
- 24 Halvorsen: 2003: 252.
- 25 Halvorsen: 1996: 87.
- 26 Arne Pettersen: *Hva var galt med NKP?*, Oslo 1999: 87.
- 27 Terje Halvorsen: Parti og motstandsorganisasjon, upublisert manus, 1999: 4–5. Forfatteren ønsker å takke professor emeritus Terje Halvorsen for å ha gitt tillatelse til å bruke og gjengi fra dette manus.
- 28 Halvorsen: 2003: 252.

- 29 Gulbrandsen var landsleder for ungdomsapparatet sommeren-høsten 1943 og årsskiftet 1944–45 til freden. Kokaas var landsleder i perioden imellom. Halvorsen: 1999: 18–19.
- 30 Halvorsen: 1999: 18–23.
- 31 Arbark: NKU, Da 5, Utsendelser til lagene 1946–48. Beretning 1. sept. 1945 - 21. feb. 1947.
- 32 Halvorsen: 2003: 284–285.
- 33 AUF: *Verdensambandet og vi*, Oslo 1948: 20.
- 34 AUF: *Verdensambandet og vi*, Oslo 1948: 27; Arbark: A. Pettersen, D-3, VDU - Korrespondanse, avisklipp 1947–48. Brev fra Pettersen til WFDY, 03.11.1947.
- 35 AUF: *Verdensambandet og vi*, Oslo 1948: 32.
- 36 Arbark: NKU, Da 8, Landsmøte 1949. Talemanuskript.
- 37 *Avant-Garden* nr.17/18, desember 1948.
- 38 *Avant-Garden* nr. 4, februar 1949.
- 39 Terje Halvorsen: *NKP i krise. Om «oppjøret med det annet sentrum» 1949–50*, Oslo 1981: 75.
- 40 *Avant-Garden* nr. 19-20, desember 1949. Referat fra landsstyremøte 26.-28.11.1949.
- 41 Arbark: NKU, Da 8, Landsmøte 1951. Beretning 1949–51.
- 42 Arbark: NKU, Da 8, Landsmøte 1951. Manuskript, Reidar T. Larsens innledning.
- 43 *Avant-Garden* nr. 3, 1953.
- 44 Budapest 1949, Berlin 1951, Bucuresti 1953, Warszawa 1955, Moskva 1957.
- 45 Arbark: NKU, Da 6, VDU 1948–53. Skriv til NKUs distriktsstyrer 03.02.1951; Rundskriv fra VDU, 1951.
- 46 Arbark: NKU, Da 12, Festival i Moskva 1957-59; www.wfdy.org/festivals/
- 47 *Avant-Garden* nr. 3, april 1956. Per Svendsen: En ny etappe – en bedre etappe.
- 48 Arbark: NKU, Da 11, Landsmøte 1956. Protokoll.
- 49 Arbark: NKU, Da 11, Ungarn 1956. De siste hendinger, NKUs sekretariat, 09.11.1956.
- 50 Arbark: NKU, Da 11, Ungarn 1956. Innledningsmanuskript, NKUs forbundsstyre 09.12.1956.
- 51 Arbark: NKU, Da 11, Ungarn 1956. Innledning av Just Lippe.
- 52 Per Svendsen byttet senere navn til Per Svensson.
- 53 Arbark: NKU, Da 16, Korrespondanse NKP 1958–59. Brev til NKP 15.07.1959.
- 54 Arbark: NKU, Da 18, Landsmøte 1961. Referat fra landsmøtet 11. –12.03.1961.
- 55 Arbark: NKU, Da 18, Landsmøte 1961. Referat fra landsmøtet 11. –12.03.1961.
- 56 Sven G. Holtmark: *Avmaktens diplomati. DDR i Norge 1949–1973*, Oslo 1999: 161.
- 57 Holt Nielsen: 2008: 230.
- 58 Holtmark: 1999: 168.
- 59 Arbark: NKU, A 5, Protokoll. Møte NKU/NKP 12.03.1964.
- 60 Arbark: NKU, Da 26, NKP. Forslag til innadvendt uttalelse 1965.
- 61 DNA (43,15%), SF (5,99 %) og NKP (1,37 %) vant tilsammen 50,48 % av stemmene. Høyre, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre fikk 77 stortingsrepresentanter mot 70 fra DNA og SF. NKP fikk ingen representanter. Norges offisielle statistikk: *Stortingsvalget 1965*, Oslo 1966.
- 62 Gunhild O. Lurås: *Kamerater? Striden i Norges Kommunistiske Parti 1963–1967 (hovedoppgave)*, Oslo 2002: 265–266.
- 63 *NKU-informasjon*, februar 1968.
- 64 Arbark: NKU, Db 1, KU - Korrespondanse 1967. Skriv fra SUFs sentralstyre 21.10.67.

- 65 Arbark: NKU, Db 1, KU - Sentralstyret 1968. Signert fellesuttalelse fra sentralstyret i SUF og arbeidsutvalget i KU, udatert.
- 66 Arbark: NKU, Dc 1, Sekretariatet 1967–1969. Møtereferat NKP/NKU 24.05.1968, Sekretariatsmøte 29.05.1968.
- 67 Arbark: NKU, Dc 1, Korrespondanse 1967–68. Brev til KU 04.10.1968.
- 68 Arbark: NKU, Dc 1, Sekretariatet 1967–1969. Sekretariatsmøte 02.10.1969.
- 69 Arbark: NKU, Db 2, Sekretariatet 1969. Rapport av Tor Olsen, juli 1969.
- 70 Arbark: NKU, Db 2, Sekretariatet 1969. Sekretariatsprotokoll 13.11.1969.
- 71 Arbark: NKU, Db 1, Konstituerende landsmøte 1968. Protokoll.
- 72 Arbark: NKU, Db 1, Sentralstyret 1968. Protokoll sentralstyremøte 23.–24.11.1968.
- 73 Arbark: NKU, Db 2, Sentralstyret 1969. Referat fra sentralstyremøte 18.10.1969. Den ekskluderte var Egil Engeland fra Kristiansand
- 74 Arbark: NKU, Db 4, Landsmøtet 1971. Om KUs organisatoriske stilling.
- 75 *Kommunistisk ungdom*: Landsmøte-ekstra. Januar 1972: s. 20. Formann Georg Ovesens tale.
- 76 Arbark: NKU, Db 7, SUV/SV 1973–75. Vedtak fra SUs landsstyremøte 27.–28.09.1975; Momenter til oppsummering av SU-perioden.
- 77 *Fribeten* nr. 46, 1975.
- 78 Arbark: NKU, Db 6, Lokallagene - Rapporter 1973; Landsmøte 1973.
- 79 Arbark: NKU, Db 6, Landsmøte 1973. Internt notat til LM.
- 80 Arbark: NKU, Db 17, Sentralstyret 1986. Forslag til beretning 1983–86.
- 81 Arbark: NKU, Db 8, Landsmøte 1977. Landsmøtebulletin nr. 3: Landsstyrets beretning for perioden november 75 – mars 77.
- 82 *Fribeten* nr. 16, 1984. «Dialog med NKU – mulig?»
- 83 Arbark: NKU, Db 11, Sentralstyret 1980. NKUs pressemelding 03.01.1980. «For sikkerhet, samarbeid, nasjonal uavhengighet og sosialt framsteg i hele verden.»
- 84 *Fribeten* nr. 1, 1980.
- 85 Arbark: NKU, Db 11, Sentralstyret 1980. NKUs Lags-info 07.01.1980. En politisk begrunnelse av vedtaket.
- 86 Arbark: NKU, Db 11, Landsstyret 1980. Redegjørelse om møte 15.01.1980.
- 87 Arbark: NKU, Db 11, Landsstyret 1980. NKPs sentralstyrevedtak 15.04.1980.
- 88 Arbark: NKU, Db 11, Landsstyret 1980. Brev 22.04.1980.
- 89 Arbark: NKU, Db 11, Sentralstyret 1980. Memo av Roy Pedersen.
- 90 Arbark: NKU, Db 11, Sentralstyret 1980. Rapport fra delegasjonsbesøk 14.–19.09.1980.
- 91 Arbark: NKU, Db 16, Sentralstyret 1984. Brev fra Åsmund Birkeland, 15.11.1984.
- 92 Arbark: NKU, Db 17, Korrespondanse 1985. Brev til NKP 24.10.1985.
- 93 *Fribeten*, 12.10.1990.
- 94 Arbark: NKU, Dc 11, Lagsinfo 1988–92. Lagsinfo januar 1990.
- 95 *Fribeten*, 19.10.1990.
- 96 *Fribeten*, 21.06.1991.
- 97 *Klassekampen*, 21.08.2006.